

БЯСПАЛІЯ Марыя Аркадзеўна (н. 25.11.1948, в. Выжлавічы Пінскага р-на Брэсцкай вобл.), бел. гісторык. Д-р гіст. н., праф. (2000). Скончыла БДУ (1971). З 1971 навук. супрацоўнік, метадыст Бел. дзярж. музея гісторыі Вял. Айч. вайны, з 1979 выкладае ў Мінскім ін-це культуры (з 1993 Бел. ун-т культуры), з 2001 праэктар па навук. рабоце. Даследуе эканам. і культ. жыццё бел. вёскі ў 20 ст. Аўтар манаграфіі «Беларуская вёска ў першыя гады нэпа (1921—1923 гг.)» (1999), навуч. дапаможніка «Культурнае жыццё беларускай вёскі ў 1920-я гг.» (2000).

Тв.: Нацыянальная ідэя ў вясковым асяроддзі 1920-х гг. // Весні Нац. АН Беларусі. Сер. гуманіт. навук. 2000. № 1; Эвалюцыя дзяржаўнай культурнай палітыкі // Весн. Бел. ун-та культуры. 2002. № 1; Аграрнае пытанне: генезіс і эвалюцыя // Бел. гіст. часоп. 2003. № 6—7.

БЯСПАЛЫ Аляксандр Сяргеевіч (н. 8.11.1948, г. Полацк Віцебскай вобл.), бел. актёр і рэжысёр. Засл. арт. Беларусі (1999). Скончыў Усесаюзнаы дзярж. ін-т кінамастаўшчы ў Маскве (1973). З 1973 на кінастудыі «Беларусьфільм», з 1981 у Т-ры-студыі кінаакцёра (адначасова ў 1996—98 выкладае ў Бел. АМ). Сярод роляў: Дзяніс («Усё яго жыццё» паводле аповесці «Камуніст» Я.Габырловіча), Чабакоў, Мартын («Жаніцтва Балзамінава», «Таленты і паклоннікі» А.Астроўскага). Паставіў спектаклі: «Фантазіі паводле Гоголя» (1987, і роля Гараднічага), «Тэатр купца Япішкіна» Е.Міровіча (1993, і роля Япішкіна), «Апошняя жанчына сеньёра Хуана» Л.Жухавіцкага (1997), «Востраў нашага Кахання і Надзеі» Г.Салоўскага (2000), «Поле бітвы» С.Бартохайвай (2001, усе з У.Грыцэўскім), «Мы ідзем глядзець «Чапаева»» (1993). З 1973 здымаецца ў кіно: «Таму што кахаю», «Час выбраў нас», «Чорная бяроза», «Дзяржаўная мяжа», «Белья Росы», «Яго батальён», «Крыж міласэрнасці», «Свая легенда», «Чорны бусел», «Маленькі басц», «Печка» і інш.

БЯСТУЖАЎ Аляксандр Пятровіч (14.8.1880, г. Саратаў, Расія — 1946),

расійскі і бел. вучоны ў галіне фармакалогіі і біяхіміі. Праф. (1921). Скончыў Маскоўскі ун-т (1908). З 1918 у Саратаўскім ун-це. У 1921—22 у Смаленскім ун-це. З 1922 у БДУ (першы загадчык кафедры фармакалогіі), адначасова (у 1922—30) першы загадчык кафедры біяхіміі. Навук. працы па функцыям біяхіміі, даследаванні лек. прэпаратаў, атрыманых з раслін і інш.

Літ.: Аляксандр Петрович Бестужев: [К 110-летию со дня рождения профессора, основателя кафедры фармакологии и биохимии МГМИ (медфак БГУ)] // Здоровоохранение Беларуси. 1993. № 2.

ВАДАЛІЖСКИ Васіль Аляксандравіч (9.2.1937, с. Хатомля Харкаўскай вобл., Украіна — 18.7.1992), ваенны лётчык, Герой Расіі (1995). Палкоўнік (1981). Скончыў 160-е ваен. авіяц. вучылішча лётчыкаў (1958). З 1960 у БВА: з 1975 нам. камандзіра верталётнага палка па лётнай падрыхтоўцы, з 1982 нам. камандзіра корпуса па авіяцыі, нам. нач. аддзела авіяцыі 5-га асобнага армейскага корпуса. У жн.—кастр. 1986 кіраваў зводнай апаратывунай групай верталётнага саставу па ліквідацыі наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, здзейсніў 126 вылетаў на верталёце Мі-26, скінуў 300 т груза сумесей для склейвання радыеактыўнага пылу і дзял мантажу спец. устаноў з фільтрам у рэактары. Абучыў 33 экіпажы верталётаў правілам скідвання на рэактар груза з вонкавай падвескі. Атрымаў смяротную дозу апрамянення. У гонар В. ў Мінску названа вуліца, устаноўлена месар. дошка.

У.М.Лаўранюк.

ВАДЖПАІ Атал Біхары (н. 25.12.1924, г. Гваліяр, Індыя), дзяржаўны і паліт. дзеяч Індыі. Пачаў паліт. дзейнасць у 1940-я г. ў індусіцкіх арг-цыях. З 1957 дэп. парламента ад індусіцкай партыі Бхаратія джан сангх, на базе якой у 1980 створана Бхаратія джаната партыя на чале з В. У 1996 і ў краі. 1998—май 2004 прэм'ер-міністр Індыі.

В.У.Адзярыха.

ВАЙЦЯНОК Мікалай Кандратавіч (14.12.1918, в. Цюцюры Старадубскага р-на Бранскай вобл. — 18.11.1988), бел.

вучоны ў галіне хірургіі. Д-р мед. н., праф. (1976). Скончыў Мінскі мед. ін-т (1953). У 1953—65 гал. урач Бярозаўскай раённай бальніцы (Брэсцкая вобл.), у 1965—66 у НДІ анкалогіі. З 1966 у Мінскім мед. ін-це (у 1978—88 заг. кафедры). Навук. працы па праблемах хірург. лячэння захворванняў сасудаў. Распрацаваў і ўкараніў экстранныя аперацыі з выпадку вострага тромбафлебіту варыкозных вен ніжніх канечнасцей.

Тв.: Варикозное расширение вен нижних конечностей. Мн., 1985.

Літ.: Памяти Николая Кондратьевича Войтенка // Здоровоохранение Белоруссии. 1989. № 10.

ВАКЕР Артур Вернеравіч (н. 29.7.1933, г. Туапсэ Краснадарскага краю, Расія), бел. вучоны ў галіне анкалогіі. Д-р мед. н. (1995). Скончыў Карагандзінскі мед. ін-т (1957). З 1969 у НДІ анкалогіі і мед. радыялогіі (з 1995 гал. навук. супрацоўнік). Навук. працы па распрацоўцы метадык лячэння хворых з новаўтворэннямі на галаве і шыі.

Тв.: Справочник по хирургической онкологии. Мн., 1979 (у сааўт.); Локальная СВЧ-гипертермия при лечении больных раком вестibuлярного отдела гортани // Тезисы докладов 4-го Всесоюзного съезда онкологов. Л., 1986; Пути и методы органосохранного лечения больных раком гортани // Материалы 5-го респ. съезда оториноларингологов. Мн., 2002.

ВАЛАСЕВІЧ Аляксандра Уладзіміраўна (н. 4.7.1941, г. Ліскі Варонежскай вобл., Расія), бел. фізік. Д-р фіз.-матэм. н., праф. (1995). Скончыла Ленінградскі ун-т (1965). З 1967 у Палярным геафіз. ін-це (г. Мурманск). З 1982 у Магілёўскім пед. ун-це імя Куляшова. Навук. працы па фізіцы касм. плазмы. Распрацавала нелінейную тэорыю няўстойлівасці ў аўральной іонасферы, прапанавала канцэпцыю эфектыўных сутыкненняў, якая расцымляла шэраг эксперым. фактаў. Даказала існаванне квазістацыянарных структур розных маштабаў у форме рухомах нелінейных хваль у магнітасферы.

Тв.: Нелинейные локализованные электростатические структуры и их экспериментальная диагностика в магнитосферной плазме (разам з Ю.І.Гальперыным) // Косм. иссл. 2002. Т. 40, № 4; Основы физики космической плазмы. Могилев, 2002.

ВАЛÉВАЧ Зыгмунд Антонавіч (н. 13.5.1953, в. Высокая Ліпа Нясвіжскага р-на Мінскай вобл.), бел. вучоны ў галіне ваен.-тэхн. і сац. навук. Палкоўнік (1993). Канд. тэхн. н. (1993), дац. (1998). Праф. Міжнар. акадэміі ваен. навук (2002), чл.-кар. Міжнар. акадэміі арганізац. і кіраўнічых навук (2003). Скончыў Мінскае вышэйшае інж. зенітнае ракетнае вучылішча ППА (1975), БДУ (1994), Міжнар. ін-т менеджменту (1995). З 1975 на камандных і інж. пасадах у войсках ППА. З 1995 у Ваен. акадэміі Рэспублікі Беларусь (з 2003 нам.

Ансамбль народнай музыкі «Бяседа».